

Sygn. akt *III AUa 972/20*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 sierpnia 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Dorota Goss-Kokot

Protokolant: Krystyna Kałużna

po rozpoznaniu w dniu 10 sierpnia 2021 r. w Poznaniu na posiedzeniu niejawnym

sprawy **M. O. (1)**

przeciwko **Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział (...) w B.**

przy udziale M. O. (2), A. O. (1)

o zwrot składek na ubezpieczenie społeczne rolników

na skutek apelacji M. O. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 23 czerwca 2020 r. sygn. akt VII U 483/19

oddala apelację.

Dorota Goss-Kokot

--	--

UZASADNIENIE

Decyzją z 31.12.2018 r. o znaku (...), adresowaną do M. O. (2), M. O. (1) i A. O. (1), Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego na koncie zmarłego A. O. (2) stwierdził nadpłatę z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne rolników w kwocie 4153,00 zł. Powyższa kwota w oparciu o akt poświadczenia dziedziczenia z 08.03.2017 r. Repertorium (...) z 2017 r. oraz zgodnie z wnioskami z 28.12.2018 r., zostanie zwrócona w następujący sposób: M. O. (2) kwota 1384,34 zł, M. O. (1) kwota 1384,33 zł, A. O. (1) kwota 1384,33 zł.

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy podał, że nadpłata powstała w związku z wyłączeniem z ubezpieczenia społecznego rolników A. O. (2).

Odwołanie od powyższej decyzji złożył M. O. (1) domagając się uchylenia zaskarżonej decyzji oraz zasądzenia od pozwanego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Odwołujący twierdził, że Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego mimo, że decyzją z 05.02.2018 r. stwierdził nieważność decyzji z 18.07.2017 r. o ustaniu ubezpieczenia społecznego rolników zmarłego A. O. (2) – jego ojca, nadal uznaje decyzję z 18.07.2017 r. Odwołujący podniósł, że zaskarżona decyzja nie zawiera wskazania

dnia powstania nadpłaty, sposobu jej naliczenia, z czego wynika, jakich składek dotyczy i za jaki okres oraz że nie został z chwilą śmierci ojca zawiadomiony o istnieniu nadpłaty ustalonej przed jego zgonem. Odwołujący podał, że według jego wiedzy, zmarły ojciec nie został zawiadomiony przez kierownika placówki terenowej działającego z upoważnienia Prezesa KRUS o wszczęciu postępowania w przedmiotowej sprawie, o prawie przeglądania akt sprawy a przed wydaniem decyzji o możliwości wypowiedzenia się co do zebranych dowodów i materiałów, albowiem za jego życia postępowanie w niniejszej sprawie nie zostało wszczęte.

Pełnomocnik odwołującego pismem z 05.06.2020 r. wskazał, że nie jest uprawnione stanowisko strony pozwanej, że A. O. (2) został wyłączony z ubezpieczenia społecznego od 01.04.2005 r. do 13.09.2016 r. oraz że nadpłata z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne rolników w kwocie 4153,00 zł powstała w związku z wyłączeniem z ubezpieczenia społecznego rolników A. O. (2).

Identyczne stanowisko, co odwołujący, zajęła M. O. (2) pismem z 08.06.2020 r.

Wyrokiem z 23.06.2020 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych sygn. VII U 483/19 oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

A. O. (2) ur. (...) – ojciec odwołującego M. O. (1) pracował zawodowo do 31.03.2003 r. i jednocześnie prowadził działalność gospodarczą od 01.01.1996r. W dniu zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego rolników, tj. 10.04.2003 r., przedłożył odrębne oświadczenie złożone w Urzędzie Skarbowym w I. stwierdzające, że od 01.04.2003 r. zawiesił prowadzenie działalności gospodarczej. Na tej podstawie, organ rentowy wydał 29.04.2003 r. decyzję o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy dla A. O. (2), począwszy od 01.04.2003 r. W uzasadnieniu podał, że objął ww. ubezpieczeniem społecznym rolników w związku z prowadzeniem gospodarstwa rolnego powyżej 1 ha przeliczeniowego.

A. O. (2) i jego żona M. O. (2) byli współwłaścicielami gospodarstwa rolnego położonego w miejscowości C., gmina S. oraz miejscowości G., gmina R. o łącznej powierzchni 34,6577 ha fizycznych, co stanowiło 42,1237 ha przeliczeniowe.

W informacji zawartej na drugiej stronie decyzji z 29.04.2003 r. w punkcie 1 znajduje się pouczenie wynikające z art. 37 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników o treści: rolnik jest zobowiązany, nie czekając na wezwanie, w ciągu 14 dni zgłaszać Kasie osoby zatrudnione w jego gospodarstwie, podlegające z tego tytułu ubezpieczeniu oraz informować Kasę o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności. W punkcie 2 znajduje się informacja, że rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy, nieprzerwanie co najmniej 1 rok, podejmuje pozarolniczą działalność gospodarczą nie będąc pracownikiem i nie pozostając w stosunku służbowym, nadal podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników. Osoby te z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej, ubezpieczeniu społecznemu rolników podlegają tylko wówczas, gdy złożą w tej sprawie stosowne oświadczenie Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych lub Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Przez cały okres podlegania ubezpieczeniu A. O. (2) nie złożył takiego oświadczenia jak również nie poinformował KRUS o prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej.

A. O. (2) był płatnikiem składek, jedyną osobą zobowiązaną do opłacania należności, a na koncie nie byli ubezpieczeni domownicy i małżonek rolnika.

Pismem z 03.08.2015 r. KRUS poinformował A. O. (2), że otrzymał informację z Narodowego Funduszu Zdrowia, że został on zgłoszony do ubezpieczeń społecznych w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych od 01.01.1999 r. i brak informacji o wyrejestrowaniu. W związku z powyższym, wezwał go – bezskutecznie – o wyjaśnienie okresów podlegania innemu ubezpieczeniu społecznemu w ZUS.

14.09.2016 r. do KRUS wpłynęły dwie umowy dzierżawy zawarte 30.07.2016 r. i 31.08.2016r., zarejestrowane w ewidencji i gruntów i budynków 14.09.2016 r. Wydzierżawiającym w obu przypadkach był A. O. (2). Powierzchnia gospodarstwa po wydzierżawieniu wyniosła 2,0277 ha fizycznych, co stanowiło 0,9092 ha przeliczeniowych.

20.09.2016 r. do KRUS wpłynął skrócony odpis aktu zgonu, z którego wynikało, że A. O. (2) zmarł (...)

Spadek po A. O. (2) dziedziczą na podstawie ustawy: M. O. (2) – żona w 1/3 części, M. O. (1) – syn w 1/3 części i A. O. (1) – córka w 1/3 części.

W związku ze zgonem rolnika, organ rentowy decyzją z 28.09.2016 r. stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników dla A. O. (2) od 15.09.2016 r. Następnie, po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego z urzędem gminy odnośnie wielkości gospodarstwa rolnego, decyzją z 18.10.2016 r. organ rentowy stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników dla A. O. (2) od 14.09.2016 r., w związku z faktem prowadzenia działalności rolniczej na gruntach o obszarze użytków rolnych do 1 ha przeliczeniowego. Ubezpieczenie ustało od dnia następującego po dniu, w którym ustały okoliczności uzasadniające podleganie ubezpieczeniu, tj. z dniem rejestracji umów dzierżawy w geodezji, tj. z dniem 14.09.2016 r. Obie decyzje organ rentowy wygenerował z konta płatnika, tj. A. O. (2), które zostało zamknięte, lecz doręczył je M. O. (2).

24.02.2017 r. ZUS Oddział w B., po otrzymaniu wniosku o wykreślenie z (...) działalności gospodarczej dotyczącego A. O. (2) w związku z jego zgonem, zwrócił się do KRUS o podanie okresów podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników przez A. O. (2) w celu ustalenia obowiązku ubezpieczenia z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej. KRUS poinformował ZUS, że A. O. (2) podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresie od 01.04.2003 r. do 13.09.2016 r. Jednocześnie wszczął postępowanie wyjaśniające dotyczące okresów prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, o czym poinformował ZUS wskazując, że A. O. (2) nie zgłaszał prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

Organ rentowy dokonał sprawdzenia w Centralnej Ewidencji Działalności Gospodarczej oraz uzyskał informacje z właściwych dla A. O. (2) urzędów skarbowych. Ustalił, że A. O. (2) od 2005 r. prowadził nieprzerwanie działalność gospodarczą i osiągnął następujące przychody:

- za 2003 r. – 32.985,80 zł,
- za 2004 r. – 11.566,32 zł,
- za 2005 r. – 33.879,80 zł,
- za 2006 r. – 24.228,00 zł,
- za 2007 r. – 26.270,00 zł,
- za 2008 r. – 15.476,13 zł,
- za 2009 r. – 149.126,61 zł,
- za 2010 r. – 142.514,27 zł,
- za 2011 r. – 140.850,97 zł,
- za 2012 r. – 125.551,99 zł,
- za 2013 r. – 139.210,71 zł,
- za 2014 r. – 100.862,33 zł,

- za 2015 r. – 109.435,34 zł.

W konsekwencji, organ rentowy decyzją z 18.07.2017 r. stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników dla A. O. (2), począwszy od 01.04.2005 r. do 13.09.2016 r. Jako podstawę decyzji powołał art. 5a ust. 5 i ust. 7 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu obowiązującym do 24.08.2005 r., który stanowił, że do 14.02.2005 r. rolnik lub domownik prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą, podlegający ubezpieczeniu społecznemu rolników zobowiązany był złożyć Kasie zaświadczenie właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej za miniony rok podatkowy. Niezachowanie powyższego terminu jest równoznaczne z ustaniem ubezpieczenia z końcem kwartału, w którym rolnik zobowiązany był złożyć zaświadczenie organu podatkowego o wysokości należnego podatku za poprzedni rok podatkowy, tj. z dniem 01.04.2005 r. Decyzja ta została wygenerowana z konta A. O. (2) i doręczona M. O. (2).

Pismem z 21.07.2017 r. KRUS poinformował ZUS o zakończeniu postępowania wyjaśniającego, dokonaniu w dniu 18.07.2017 r. korekty ubezpieczenia A. O. (2) i przesłał aktualne zaświadczenie o okresach podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników dla A. O. (2) w okresie od 01.04.2003 r. do 31.05.2005 r.

Z decyzją z 18.07.2017 r. nie zgodziła się M. O. (2) i wniosła odwołanie do Sądu Okręgowego w Bydgoszczy, który postanowieniem z 18.04.2018 r. w sprawie o sygn. akt VI U 1456/17 umorzył postępowanie z uwagi na fakt, że organ rentowy decyzją z 05.02.2018 r. stwierdził nieważność decyzji z 18.07.2017 r. W uzasadnieniu tej decyzji organ rentowy podał, że nieprawidłowo wskazał jako stronę postępowania – zmarłego A. O. (2). Dodatkowo decyzja została przesłana do wiadomości M. O. (2) – wdowie po zmarłym.

06.06.2018 r. organ rentowy odstąpił od wydawania decyzji normującej ustanie ubezpieczenia zmarłego. Na podstawie art. 3a, art. 7 i art. 16 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników dla A. O. (2) od 01.04.2005 r. do 13.09.2016 r. oraz ustanie obowiązku opłacania składek za ww. osobę w tym okresie. Sporządził korektę obrotów na koncie A. O. (2).

Następnie, organ rentowy pismami z 21.06.2018 r. poinformował M. O. (2) i pozostałych spadkobierców, tj. A. O. (1) i M. O. (1), że na koncie zmarłego A. O. (2) figuruje nadpłata, która na dzień sporządzenia pisma wynosi 4977,00 zł, że najstarsza nieprzedawniona wpłata składek nastąpiła 30.07.2013 r. oraz o możliwości zwrotu powstałej nadpłaty w 1/3 części na rzecz każdego ze spadkobierców, po wcześniejszym złożeniu wniosku. M. O. (1) odebrał powyższą informację osobiście 26.06.2018 r.

Pismem z 09.08.2018 r. KRUS przekazał ZUS zaświadczenie o okresach podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników dla A. O. (2).

28.12.2018 r. M. O. (2), A. O. (1) i M. O. (1) złożyli wnioski w sprawie zwrotu nadpłaty składek.

M. O. (1) we wniosku oświadczył, że posiada rachunek bankowy, podał jego numer oraz wniósł o „wypłatę świadczeń z ubezpieczenia społecznego rolników na wskazany rachunek” – 1/3 części nadpłaty.

Na tej podstawie, organ rentowy wydał zaskarżoną decyzją, od której odwołania tożsamej treści złożyli wszyscy spadkobiercy zmarłego A. O. (2).

M. O. (2) i A. O. (1) wniosły odwołania do Sądu Okręgowego w Bydgoszczy, który wyrokiem z 31.10.2019 r. w sprawie o sygn. akt VI U 634/19 oddalił je. Wyrok jest prawomocny. W sprawie nie sporządzono uzasadnienia wyroku.

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego Sąd I instancji wydał zaskarżony wyrok, w którym oddalił odwołanie M. O. (1).

Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego Sąd I instancji stwierdził, że organ rentowy zawiadomił odwołującego M. O. (1) – spadkobiercę A. O. (2), że na koncie zmarłego figuruje nadpłata, która na dzień sporządzenia pisma wynosi 4977,00 zł oraz że 1/3 część powyższej kwoty może zostać zwrócona na jego wniosek. W dniu 28.12.2018

r. odwołujący złożył wniosek w sprawie zwrotu ww. nadpłaty w 1/3 części. We wniosku odwołujący nie domagał się wskazania dnia powstania nadpłaty, sposobu naliczenia nadpłaty, z czego wynika, z jakich składek i za jaki okres. Rozpoznając wniosek odwołującego pozwany organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję, w której w całości zaspokoił żądanie odwołującego.

Podkreślił, że będąca przedmiotem zaskarżonej decyzji nadpłata składek na ubezpieczenie społeczne rolników w kwocie 1384,33 zł – powstała w związku z ustaniem ubezpieczenia A. O. (2) w okresie od 01.04.2005 r. do 13.09.2016 r. Wbrew twierdzeniom odwołującego, nie jest ona konsekwencją decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z 18.07.2017 r., która została wyeliminowana z obrotu prawnego. Jak wynika z notatki z 06.06.2018 r., znajdującej się na k. 130 akt pozwanego organu rentowego, organ odstąpił od wydawania decyzji normującej ustanie ubezpieczenia zmarłego. Następnie, na podstawie art. 3a, art. 7 i art. 16 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników ww. okresie dla A. O. (2). W ocenie Sądu Okręgowego, wszelkie prawnie dopuszczalne sposoby zmiany tego stanu rzeczy, tj. stwierdzenia, że A. O. (2) w ww. okresie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników, jakie przedsięwziął odwołujący w niniejszej sprawie, nie doprowadziły do spodziewanego skutku.

Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie jako nieuzasadnione.

Apelację od powyższego wyroku wniósł odwołujący M. O. (1), zaskarżając go w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie przepisów:

1. art. 41b ust. 14 ustawy z 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że nadpłata z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne rolników powstała w związku z wyłączeniem A. O. (2) z ubezpieczenia społecznego.

2. art. 72 § 1 pkt 1, art. 100 ustawy z 29.08.1997 r. Ordynacji podatkowej poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i błędne ustalenie wysokości przychodów A. O. (2) z pozarolniczej działalności gospodarczej wykazanych z PIT, ponieważ A. O. (2) rozliczał się wspólnie z żoną M. O. (2), która uzyskiwała przychody ze stosunku pracy.

Mając na względzie powyższe odwołujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez ustalenie, że nie istniała nadpłata z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne rolników w dniu śmierci A. O. (2), ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Poznaniu do ponownego rozpoznania.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie złożył odpowiedzi na apelację odwołującego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja odwołującego M. O. (1) jako niezasadna podlegała oddaleniu.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne i ocenę prawną Sądu I instancji. Apelacja zarzucając Sądowi I instancji sprzeczność istotnych ustaleń Sądu ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym stanowi jedynie polemikę z prawidłowymi ustaleniami tego sądu. W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji dokonał oceny zgodnie z zasadą swobodnej oceny dowodów określonej w treści art. 233 § 1 k.p.c. Na tej podstawie Sąd I instancji, w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważył materiał dowodowy jako całość, dokonując wyboru określonych środków dowodowych i wając ich moc oraz wiarygodność, odniósł je do pozostałego materiału dowodowego. Sąd Apelacyjny nie dopatrywał się naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. przez Sąd I instancji.

Istota sporu w niniejszej sprawie sprowadzała się do rozstrzygnięcia, czy zasadnie i prawidłowo KRUS w decyzji z 31.12.2018 r. stwierdził, że na koncie zmarłego A. O. (2) powstała nadpłata z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne rolników w kwocie 4153 zł, w związku z wyłączeniem z ubezpieczenia społecznego rolników A. O. (2), i która to opłata została zwrócona M. O. (1) w 1/3 części.

Wskazując materialnoprawną podstawę niniejszej sprawy wskazać należy, że zgodnie art. 41b ustawy z 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, nadpłacone lub nienależnie opłacone składki podlegają z urzędu zaliczeniu na poczet zaległych lub bieżących składek, a w razie ich braku - na poczet przyszłych składek, chyba że płatnik złoży wniosek o zwrot składek (ust. 10). Nadpłacone lub nienależnie opłacone składki nie podlegają zwrotowi, jeżeli od dnia ich opłacenia upłynęło 5 lat (ust. 11). Kasa zawiadamia płatnika o kwocie nadpłaconych lub nienależnie opłaconych składek podlegających zwrotowi, jeżeli są one wyższe od kwoty, o której mowa w ust. 15 (ust. 12). Płatnik może, w terminie 7 dni od dnia otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w ust. 12, złożyć wniosek o zwrot nadpłaconych lub nienależnie opłaconych składek (ust. 13). W przypadku braku przyszłych należności z tytułu składek, nadpłacone lub nienależnie opłacone składki podlegają zwrotowi z urzędu (ust. 14). Nie podlegają zwrotowi nadpłacone lub nienależnie opłacone składki nieprzekraczające równowartości sumy kosztów powiadomienia płatnika o nadpłacie listem poleconym oraz kosztów jej zwrotu (ust. 15).

Zgodnie z art. 52 ust. 1 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, w sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a ponadto do składek na ubezpieczenie stosuje się odpowiednio m.in. art. 72 § 1 pkt 1, art. 77 § 1 pkt 2, art. 77b § 2 i 4, art. 78 § 1, art. 79 § 2, art. 100 § 1, art. 105 § 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa.

Zgodnie z art. 100 § 1 Ordynacji podatkowej, organ podatkowy orzeka w jednej decyzji o zakresie odpowiedzialności lub uprawnień poszczególnych spadkobierców na podstawie decyzji ostatecznych wydanych wobec spadkodawcy oraz jego zobowiązań wynikających z prawidłowych deklaracji.

Zgodnie z art. 105 § 1 i 2 Ordynacji podatkowej, oprocentowanie z tytułu przypadających na rzecz spadkodawcy nadpłat oraz zwrotów podatków naliczane jest do dnia otwarcia spadku (§ 1). Przypadające na rzecz spadkodawcy nadpłaty oraz zwroty podatków, a także oprocentowanie z tych tytułów zwracane są poszczególnym spadkobiercom proporcjonalnie do ich udziału spadkowego określonego w prawomocnym postanowieniu sądu o stwierdzeniu nabycia spadku lub zarejestrowanym akcie poświadczenia dziedziczenia złożonym w organie podatkowym (§ 2).

Z kolei warunkiem uzyskania zwrotu przez spadkobiercę jest złożenie organowi podatkowemu prawomocnego postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku lub zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia. W przypadku kilku spadkobierców zwrot, po złożeniu przez nich wskazanych dokumentów, następuje proporcjonalnie do ich udziału w spadku.

Z materiału dowodowego zgromadzonego w niniejszej sprawie wynika, że A. O. (2) - ojciec odwołującego M. O. (1) - pracował zawodowo do 31.03.2003 r. i jednocześnie prowadził działalność gospodarczą od 01.01.1996 r. W dniu zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego rolników, tj. 10.04.2003 r., przedłożył odrębne oświadczenie złożone w Urzędzie Skarbowym w I. stwierdzające, że od 01.04.2003 r. zawiesił prowadzenie działalności gospodarczej. Na tej podstawie, organ rentowy wydał 29.04.2003 r. decyzję o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy dla A. O. (2), począwszy od 01.04.2003 r. W uzasadnieniu podał, że objął ww. ubezpieczeniem społecznym rolników w związku z prowadzeniem gospodarstwa rolnego powyżej 1 ha przeliczeniowego. A. O. (2) był płatnikiem składek, jedyną osobą zobowiązaną do opłacania należności, a na koncie nie byli ubezpieczeni domownicy i małżonek rolnika. Pismem z 03.08.2015 r. KRUS poinformował A. O. (2), że otrzymał informację z Narodowego Funduszu Zdrowia, że został on zgłoszony do ubezpieczeń społecznych w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych od 01.01.1999 r. i brak informacji o wyrejestrowaniu. W związku z powyższym, wezwał go – bezskutecznie – o wyjaśnienie okresów podlegania innemu ubezpieczeniu społecznemu w ZUS. W dniu 14.09.2016 r. do KRUS wpłynęły dwie umowy dzierżawy zawarte 30.07.2016 r. i 31.08.2016 r., zarejestrowane w ewidencji i gruntów i budynków 14.09.2016 r. Wydzierżawiającym w obu przypadkach był A. O. (2). Powierzchnia gospodarstwa po wydzierżawieniu wyniosła 2,0277 ha fizycznych, co stanowiło 0,9092 ha przeliczeniowych. W dniu 20.09.2016 r. do KRUS wpłynął skrócony odpis aktu zgonu, z którego wynikało, że A. O. (2) zmarł 14.09.2016 r. Spadek po A. O. (2) dziedziczą na podstawie ustawy: M. O. (2) – żona w 1/3 części, M. O. (1) – syn w 1/3 części i A. O. (1) – córka w 1/3 części.

Następnie 24.02.2017 r. ZUS Oddział w B., po otrzymaniu wniosku o wykreślenie z (...) działalności gospodarczej dotyczącego A. O. (2) w związku z jego zgonem, zwrócił się do KRUS o podanie okresów podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników przez A. O. (2) w celu ustalenia obowiązku ubezpieczenia z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej. KRUS poinformował ZUS, że A. O. (2) podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresie od 01.04.2003 r. do 13.09.2016 r. Jednocześnie wszczął postępowanie wyjaśniające dotyczące okresów prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, o czym poinformował ZUS wskazując, że A. O. (2) nie zgłaszał prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

Organ rentowy dokonał sprawdzenia w Centralnej Ewidencji Działalności Gospodarczej oraz uzyskał informacje z właściwych dla A. O. (2) urzędów skarbowych. Ustalił, że A. O. (2) od 2005 r. prowadził nieprzerwanie działalność gospodarczą i osiągał przychody w latach 2003-2015r. W konsekwencji, organ rentowy decyzją z 18.07.2017 r. stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników dla A. O. (2), począwszy od 01.04.2005 r. do 13.09.2016 r. Jako podstawę decyzji powołał art. 5a ust. 5 i ust. 7 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu obowiązującym do 24.08.2005 r., który stanowił, że do 14.02.2005 r. rolnik lub domownik prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą, podlegający ubezpieczeniu społecznemu rolników zobowiązany był złożyć Kasie zaświadczenie właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej za miniony rok podatkowy. Niezachowanie powyższego terminu jest równoznaczne z ustaniem ubezpieczenia z końcem kwartału, w którym rolnik zobowiązany był złożyć zaświadczenie organu podatkowego o wysokości należnego podatku za poprzedni rok podatkowy, tj. z dniem 01.04.2005 r., decyzja ta została wygenerowana z konta A. O. (2) i doręczona M. O. (2). Z decyzją z 18.07.2017 r. nie zgodziła się M. O. (2) i wniosła odwołanie do Sądu Okręgowego w Bydgoszczy, który postanowieniem z 18.04.2018 r. w sprawie o sygn. akt VI U 1456/17 umorzył postępowanie z uwagi na fakt, że organ rentowy decyzją z 05.02.2018 r. stwierdził nieważność decyzji z 18.07.2017 r. W uzasadnieniu tej decyzji organ rentowy podał, że nieprawidłowo wskazał jako stronę postępowania – zmarłego A. O. (2). Dodatkowo decyzja została przesłana do wiadomości M. O. (2) – wdowie po zmarłym. W tym miejscu Sąd Apelacyjny zaznacza, że unieważnienie decyzji przez organ rentowy nastąpiło nie z uwagi na jej merytoryczne błędy lecz z uwagi na wydanie decyzji na osobę zmarłą.

W dniu 06.06.2018r. organ rentowy odstąpił od wydawania decyzji normującej ustanie ubezpieczenia zmarłego. Na podstawie art. 3a, art. 7 i art. 16 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników dla A. O. (2) od 01.04.2005 r. do 13.09.2016 r. oraz ustanie obowiązku opłacania składek za ww. osobę w tym okresie. Sporządził korektę obrotów na koncie A. O. (2). Następnie, organ rentowy poinformował M. O. (2) i pozostałych spadkobierców, tj. A. O. (1) i M. O. (1), że na koncie zmarłego A. O. (2) figuruje nadpłata, która na dzień sporządzenia pisma wynosi 4977 zł, że najstarsza nieprzedawniona wpłata składek nastąpiła 30.07.2013 r. oraz o możliwości zwrotu powstałej nadpłaty w 1/3 części na rzecz każdego ze spadkobierców, po wcześniejszym złożeniu wniosku. M. O. (1) odebrał powyższą informację osobiście 26.06.2018 r. M. O. (2), A. O. (1) i M. O. (1) w dniu 28.12.2018 r. złożyli wnioski w sprawie zwrotu nadpłaty składek, przy czym M. O. (1) we wniosku wskazał numer rachunku, na który należało dokonać zwrotu nadpłaty i wniósł o „wypłatę świadczeń z ubezpieczenia społecznego rolników na wskazany rachunek”. Organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję, od której odwołania tożsamej treści złożyli wszyscy spadkobiercy zmarłego A. O. (2). Zarówno M. O. (2) jak i A. O. (1) wniosły odwołania do sądu Okręgowego w Bydgoszczy, który wyrokiem z 31.10.2019 r. w sprawie o sygn. VI U 634/19 oddalił je, wyrok jest prawomocny.

Sąd Apelacyjny zwraca uwagę, że organ rentowy zawiadomił odwołującego M. O. (1) – spadkobiercę A. O. (2), że na koncie zmarłego figuruje nadpłata, która na dzień sporządzenia pisma wynosi 4977 zł oraz że 1/3 część powyższej kwoty może zostać zwrócona na jego wniosek. Odwołujący złożył wniosek w sprawie zwrotu ww. nadpłaty w 1/3 części, we wniosku odwołujący nie domagał się wskazania dnia powstania nadpłaty, sposobu naliczenia nadpłaty, z czego wynika, z jakich składek i za jaki okres. Rozpoznając wniosek odwołującego pozwany organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję, w której w całości zaspokoił żądanie odwołującego. Jednocześnie Sąd Apelacyjny podkreśla, że wbrew twierdzeniom odwołującego zawartym w apelacji decyzja o zwrocie nadpłaty nie musi zawierać daty powstania nadpłaty.

Zgodzić się należy z kolei ze stanowiskiem Sądu I instancji zaprezentowanym w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, że będąca przedmiotem zaskarżonej decyzji nadpłata składek na ubezpieczenie społeczne rolników w kwocie 1384,33 zł – powstała w związku z ustaniem ubezpieczenia A. O. (2) w okresie od 01.04.2005 r. do 13.09.2016 r. Wbrew twierdzeniom odwołującego, nie jest ona konsekwencją decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z 18.07.2017 r., która została wyeliminowana z obrotu prawnego. Jak wynika z notatki z 06.06.2018 r., znajdującej się na k. 130 akt pozwanego organu rentowego, organ odstąpił od wydawania decyzji normującej ustanie ubezpieczenia zmarłego.

Następnie, na podstawie art. 3a, art. 7 i art. 16 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników ww. okresie dla A. O. (2).

Sąd Apelacyjny podkreśla, że aby stwierdzić istnienie bądź też nieistnienie nadpłaty składek, należy najpierw zbadać kwestię podlegania bądź też nie podlegania ubezpieczeniom społecznym. Wbrew stanowisku odwołującego ustalanie tego czy określona osoba podlega bądź też nie podlega ubezpieczeniom społecznym możliwe jest w każdym czasie, także po śmierci ubezpieczonego (co miało miejsce w niniejszej sprawie).

Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z 16.03.2005 r. w sprawie I UK 195/04, w myśl art. 3 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, ubezpieczeniu podlega się z mocy ustawy albo na wniosek. Stosownie do art. 7 ust. 1 pkt 1 tej ustawy ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu podlega z mocy ustawy rolnik, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny, jeżeli rolnik ten nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu i nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty. Z kolei w myśl art. 16 ust. 1 pkt 1 powołanej ustawy rolnik, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny, podlega z mocy ustawy ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu. Przepisu tego nie stosuje się do osoby, która podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu lub ma ustalone prawo do emerytury lub renty (ust. 3). Obowiązek podlegania ubezpieczeniu społecznemu powstaje z mocy samej ustawy w przypadku zaistnienia określonych w niej warunków, zaś jego konsekwencją jest (określony w art. 4 ust. 2 ustawy) obowiązek opłacania składki, który powstaje z pierwszym dniem kwartału, w którym powstało ubezpieczenie. Oznacza to, iż co prawda rolniczy organ rentowy wydaje decyzje w sprawach podlegania ubezpieczeniu oraz ustania ubezpieczenia (art. 36 ust. 1 pkt 1 ustawy), jednakże decyzja taka nie ma charakteru konstytucyjnego, lecz deklaratoryjny i jako taka nie rodzi stanu prawnego, a tylko stwierdza jego istnienie. W przypadku bowiem kiedy mamy do czynienia z obowiązkiem bądź prawem wynikającym wprost z ustawy (z mocy prawa), skutek prawny następuje z datą spełnienia się warunków ustalonych w tej ustawie, natomiast decyzja, jako akt konkretyzujący przedmiot i skierowana do indywidualnego adresata, ma charakter deklaratoryjny. ***Decyzje deklaratoryjne ustalają jedynie istnienie i zakres jakiegoś stosunku prawnego, który powstał wcześniej z mocy przepisów prawnych.*** Skutki prawne w tego typu sytuacjach powstają więc ex tunc, jako skutki ziszczenia się określonych w przepisach prawa warunków, a nie ex nunc jako skutki prawne decyzji deklaratoryjnej. Jest to podstawowa cecha różniąca decyzje deklaratoryjne od decyzji konstytucyjnych, które same określają datę, od której następują skutki prawne. Decyzje deklaratoryjne mogą być zatem wydawane w każdym czasie, jako że nie kreują nowych stanów prawnych, a tylko stwierdzają ich istnienie.

Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd Apelacyjny wskazuje, że w związku z brakiem złożenia Kasie do dnia 14.02.2005 r. zaświadczenia właściwego urzędu skarbowego o kwocie należnego podatku dochodowego od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej za poprzedni rok podatkowy, ustało ubezpieczenie społeczne dla A. O. (2) od 01.04.2005 r. z mocy ustawy jako rolnika. Z kolei stwierdzenie ustania ubezpieczenia społecznego rolników od 01.04.2005 r. oznacza, że na koncie A. O. (2) powstała nadpłata składek, a zatem w tej sytuacji organ rentowy prawidłowo zastosował procedurę opisaną w art. 41b ust. 12.

Reasumując Sąd Apelacyjny podaje, że zaskarżona decyzja została wydana zgodnie z wnioskiem odwołującego z 28.12.2018r., gdyż to odwołujący domagał się zwrotu nadpłaty w 1/3 części.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w niniejszej sprawie Sąd I instancji oparł się na pełnym materiale dowodowym, prawidłowo go ocenił i przyjął za podstawę poczynionych ustaleń faktycznych. Wyrok odpowiada prawu, a zarzuty apelacyjne organu rentowego nie znajdują zatem uzasadnienia.

Mając na względzie powyższe Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.

sędzia Dorota Goss-Kokot